

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Tertiam Partem Summæ Theologiæ. Cum Commentariis
Reuerendiss. D. Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Sixti, Et Opvscvlis
Eivsdem In tres Tomos distinctis

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

6. Vtrum dolor quem in passione sustinuit fuerit maximus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72797](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72797)

ita quod sicut uerbu
 diuinam suscipien-
 do humanam natu-
 ram assumpsit quo-
 dammodo totum
 uniuersum, quo ad
 bona (pro quanto
 in homine omnes
 creaturæ quodammo-
 do inueniuntur, ut
 in principio huius li-
 bri declarauimus)
 ita suscipiendo mala
 hominum in genera-
 lite suarum passio-
 num, desinit totum
 uniuersum, quo ad
 mala, in malo enim
 hominis omnia ma-
 la quodammodo in-
 ueniuntur, ut omnino
 impiorum conspicia-
 mus, quod sic Deus
 dilectum mundum, &
 secundum bona, &
 secundum mala, ut
 filium suum unigeni-
 tum daret. Prodest
 autem malorum hu-
 manorum tanta digni-
 tas humano generi
 ualde: quoniam ma-
 lorum incurus post
 Acte peccatum in-
 uitabilis est & neces-
 sarius in uia uirtutis
 ambulanti ad ca-
 letum patiam. Natu-
 rali autem exo-
 sa fugibilia tristitiaque
 sunt mala, & proprie-
 rea aetia dura quo di-
 citur uia uite, sed u-
 bi assumpta a uerbo
 Dei in propria per-
 sona mala sunt, desi-
 ficata proculdubio
 sunt, & inde reddi-
 ta sunt desiderabilia
 super aurum & lap-
 idem pretiosum,
 cum non habentur,
 & dulciora super me
 & suum, cum ha-
 bentur, ut gesta mar-
 tyrum testantur, di-
 cetium, hoc est quod
 semper optauit, has
 epulas ego semper o-
 ptauit: uideor mihi
 quod super roseos
 flores incedam, &c.
 Et hinc uirtutis uia
 patiendo mala, facta
 est humano generi
 amabili desiderabi-
 lis, atque delectabilis
 secundum seipsam:
 sed animalis homo
 non percipit quæ
 Dei sunt: palato, n.
 non sano pena est pa-
 nis, qui sano est sua-
 us, & oculis ægis
 odiosa lux, quæ puris
 est amabilis.

litudo ibi attenditur, non quan-
 tum ad numerum passionum &
 gratiarum: sed quantum ad ma-
 gnitudinem utriusque: quia sicut
 sublimatus est in donis gratiæ su-
 per alios, ita deiectus est infra alios
 per ignominiam passionis.

AD TERTIUM Dicendum, quod
 secundum sufficientiam, una mi-
 nima passio Christi sufficeret ad
 redimendum genus humanum
 ab omnibus peccatis, sed secundum
 conuenientiam, sufficiens fuit quod
 pateretur omnia genera passio-
 num, sicut iam dictum est.

ARTICULVS XVII
 Vtrum dolor passionis Christi fuerit
 maior omnibus doloribus.

AD SEXTUM sic proceditur.
 Videtur, quod dolor passio-
 nis Christi non fuerit maior om-
 nibus aliis doloribus. Dolor enim
 patientis augetur secundum graui-
 tatem & diuturnitatem passio-
 nis: sed quidam martyres graui-
 res passionibus & diuturniores sus-
 tenuerunt, quam Christus, sicut patet
 de Laurentio, qui est assatus in
 eraticula, & de Vincetio, cuius car-
 nes sunt unguis ferreis lacerate.

¶ 2 Præ. Virtus mentis est miti-
 gatiua doloris, intantum quod
 Stoici posuerunt, tristitiam in ani-
 mum sapientis non cadere, &
 Aristoteles posuit, quod uirtus mora-
 lis medium tenet in passionibus:
 sed in Christo fuit perfectissima
 uirtus mentis. ergo uidetur quod
 in Christo non fuerit maximus
 dolor.

¶ 3 Præ. Quanto aliquod patiens
 est magis sensibile, tanto maior se-
 quitur dolor passionis: sed anima
 est sensibilior, quam corpus, cum
 corpus sentiat ex anima. Adami
 etiam in statu innocentie uidef
 corpus sensibilius habuisse, quam
 Christus, qui assumpsit corpus
 humanum cum naturalibus defe-
 ctibus, ergo uidetur quod dolor
 aie patiens in purgatorio uel in
 inferno, uel etiam dolor Ade, si
 passus fuisset, maior fuisset quam
 dolor passionis Christi.

¶ 4 Præ. Maioris boni amissio
 causat maiorem dolorem: sed peccator
 peccando amittit maius bo-
 num, quam Christus patiendo,
 quia uita gratiæ est melior quam
 uita nature. Christus etiam qui
 amisit uitam, post triduum resur-
 recturus, minus aliquid amisisse

uidetur, quam illi qui amittunt
 uitam permanens in morte. ergo
 uidetur, quod dolor Christi
 non fuerit maximus dolorum.

¶ 5 Præ. Innocentia patientis di-
 minuit dolorem passionis: sed
 Christus innocenter est passus,
 secundum illud Hier. 11. Ego au-
 tem quasi agnus mansuetus, qui
 portatur ad uictimam, ergo uide-
 tur quod dolor passionis Christi
 non fuerit maximus.

¶ 6 Præ. In his, quæ Christi sunt,
 nihil fuit superfluum: sed mini-
 mus dolor Christi sufficeret ad
 finem salutis humanæ: habuisset
 enim infinitam uirtutem ex per-
 sona diuina, ergo superfluum
 fuisset assumere maximum do-
 lorem.

SED CONTRA est, quod Thren.
 1. dicitur ex persona Christi, At-
 tendite, & uidete, si est dolor si-
 cut dolor meus.

RESPON. Dicendum, quod si-
 cut supra dictum est *, cum de
 defectibus assumptis a Christo a-
 geretur, in Christo: patiente fuit
 uerus dolor, & sensibilis, qui ca-
 tur ex corporali nocuo, & dolor
 interior, qui causatur ex apprehen-
 sione alicuius nocuenti, qui tri-
 stitia dicitur. Uterque autem dolor in
 Christo fuit maximus inter do-
 lores presentis uitæ: quod quidem contingit pro-
 pter quatuor. Primo quidem, propter causas do-
 loris, nam doloris sensibilis causa fuit læsio
 corporalis quæ acerbiter habuit, tum pre-
 pter generalitatem passionis, de qua dictum est *,
 tum etiam ex genere passionis, quia mors confixo-
 rum in cruce est acerbissima, quia configuntur in
 locis neruosis & maxime sensibilibus, sicut in manibus
 & pedibus, & ipsum pondus corporis pendentiis cõ-
 tinue auget dolorem: & cum hoc etiam est doloris
 diuturnitas, quia non statim moriuntur, sicut hi qui
 gladio interficiuntur. Doloris autem interioris causa
 fuit primo quidem, omnia peccata humani generis
 pro quibus satisfacerebat patiendo, unde ea quasi si-
 bi ascribit dicens in Psal. 21. Verbo delictorum meo-
 rum. Secundo, specialiter casus iudæorum, & alio-
 rum in eius morte delinquentium, & præcipue disci-
 pulorum, qui scandalum passi sunt in Christi pas-
 sione.

Tertio, etiam amissio uitæ corporalis, quæ natura-
 liter est horribilis humanæ nature. Secundo, potest
 magnitudo doloris eius considerari ex perceptibi-
 litate patientis, & secundum animam, & secundum
 corpus. Nam & secundum corpus erat optime com-
 plexionatus, cum corpus eius fuerit formatum mi-
 raculose operatione spiritus sancti, sicut & alia, quæ
 per miracula facta sunt, fuerit aliis potiora (ut Chry-
 so. * dicit de uino, in quod Christus aquam conuer-
 tit in nuptiis) & ideo in eo maxime uiguit sensus
 tactus, ex cuius perceptione sequitur dolor: anima
 etiã secundum uires interiores, efficacissime apprehen-
 dit omnes causas tristitiæ. Tertio, magnitudo doloris
 Christi patientis potest considerari ex doloris & tristi-
 tiæ puritate. Nam in aliis patientibus mitigatur tristi-
 tia interior, & etiam dolor exterior, ex aliqua confi-
 deratione

In corpore dicitur.
 Primo, testamur
 duo dolores in Chri-
 sto, exterior, s. & inte-
 rior. Secundo, respõ-
 detur quæstio unica
 conclusionis, tuncq.
 dolor in Christo fuit
 maximus sup om-
 nes presenti uitæ.
 Probatur ex quatuor
 simul iunctis, s. ex
 causis, ex patiente,
 ex puritate doloris,
 & ex quantitate pro-
 portionata ad finem.

¶ Vbi uidere facile
 potest, quod in nullo
 alio dolore humano
 concurrentia, ade-
 quare aut etiam app-
 propinquare possit
 ad hec. Et de tertio
 quidem & quarto cõ-
 stat, quod in aliis lo-
 cum habere nõ pos-
 sunt, secundum quo-
 que ad perceptionem
 efficacissimam om-
 nium causarum tristi-
 tiæ, procul etiam ab
 aliis est, in primo
 quoque duo sunt in
 accessibilia, tristitia
 ex omnibus peccatis
 humani generis,
 & amissio corpora-
 lis uitæ diuine perso-
 ne, & tam excellen-
 tis animæ.

q. 15. a. 5. & 6.
 q. 15. & 2. p. c.

Ho. si. in to.
 a. med. illi
 to m. 3.

q. 15. & 2. p. c.

q. 15. & 2. p. c.

q. 15. & 2. p. c.

q. 15. & 2. p. c.

q. 15. & 2. p. c.

q. 15. & 2. p. c.

q. 15. & 2. p. c.

¶ Super quæstio. 16.
 articulum sextum.

Titulus, ut so-
 nat, intelligen-
 dus est.

deratione rōnis, perquam dēriuationē seu redundantiā a superioribus uiribus ad inferiores: quod in Christo patientis non fuit, quia unicuique unum permisit agere quod est sibi proprium, sicut Dam. dicit. Quarto, potest considerari magnitudo doloris Christi patientis, ex hoc, quod passio illa & dolor a Christo fuerunt assumpta uoluntarie, propter finem liberationis hominum a peccato. & ideo tantam quantitatem doloris assumpsit, quae esset proportionata magnitudini fructus, qui inde sequebatur. Ex his igitur omnibus causis simul consideratis, manifeste apparet, quod dolor Christi fuerit maximus.

lib. 1. c. 13. a mēd.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod ratio illa procedit ex uno tantum praedictorum, scilicet ex lesione corporali, quae est causa sensibilibus doloris: sed ex aliis causis multo magis dolor Christi patientis augetur, ut dictum est.

In corp. ar.

AD SECYNDVM dicendum, quod uirtus moralis aliter mitigat tristitiam interiorē, & aliter exteriorē dolorem sensibilem. Tristitiam enim interiorē diminuit directe, in eamēdium constituendo, sicut in propria materia. Medium autem in passionibus uirtus moralis constituit (ut in 2. parte habitū est) non secundum quantitatem rei, sed secundum quantitatem proportionis, ut si passio non excedat regulam rationis. Et quia Stoici reputabant, quod nulla tristitia esset ad aliquid utilis, ideo timebant, quod totaliter a ratione discordaret, & per consequens quod totaliter esset sapienti uitanda. sed secundum rei ueritatem tristitia aliqua laudabilis est (ut August. probat in 14. de ciu. Dei,) quando scilicet procedit ex sancto amore, utpote, cum aliquis tristatur de peccatis propriis uel alienis. Assumitur etiam, ut utilis ad finem satisfactionis pro peccato, secundum illud. Apost. 2. ad Corin. 7. Quae secundum Deum est tristitia, poenitentiam in salutem stabilem operatur, & ideo Christus ut satisfaceret pro peccatis omnium hominum, assumpsit tristitiam, maximam quidem quantitate absoluta, non tamen excedentem regulam rationis. Dolorem autem exteriorē sensus, uirtus moralis directe non minuit, quia talis dolor non obedit rationi, sed sequitur corporis naturam. Diminuit tamen ipsum indirecte, per redundantiā a superioribus uiribus in inferiores, quod in Christo non fuit, ut dictum est.

p. 2. q. 64. ar. 1. & 2.

li. 14. c. 9. 1. 5

AD TERTIVM dicendum, quod dolor animae se paratē patientis, pertinet ad statum futurae damnationis, quae excedit omne malum huius uitae: sicut sanctorum gloria excedit omne bonum praesentis uitae. unde cum dicimus Christi dolorem esse maximum, non comparamus ipsum dolori animae separatae. Corpus autem Adā pati non poterat nisi peccaret, & sic fieret mortale & passibile, & minus doleret patientis, quam corpus Christi, propter rationes praedictas. Ex quibus etiam apparet, quod etiam si per impossibile ponatur, quod Adam in statu innocentiae, passus fuisset, minor fuisset dolor eius quam Christi.

AD QUARTVM dicendum, quod Christus non solum doluit pro amissione uitae corporalis propriae: sed etiam pro peccatis omnium aliorum, qui dolor in Christo excedit omnem dolorem cuiuscumque contriti: tum, quia ex maiori sapientia, & charitate processit, ex quibus dolor contritionis augetur: tum etiam, quia pro omnibus peccatis simul doluit, secundum illud Iſa. quinquagesimo secundo. Vere dolores nros ipse tulit. Vt autē corporalis Christi fuit tantae dignitatis, & praecipue propter

li. 14. c. 9. 1. 5

li. 14. c. 9. 1. 5

li. 14. c. 9. 1. 5

li. 14. c. 9. 1. 5

li. 14. c. 9. 1. 5

li. 14. c. 9. 1. 5

li. 14. c. 9. 1. 5

li. 14. c. 9. 1. 5

li. 14. c. 9. 1. 5

li. 14. c. 9. 1. 5

li. 14. c. 9. 1. 5

li. 14. c. 9. 1. 5

li. 14. c. 9. 1. 5

li. 14. c. 9. 1. 5

li. 14. c. 9. 1. 5

li. 14. c. 9. 1. 5

li. 14. c. 9. 1. 5

li. 14. c. 9. 1. 5

li. 14. c. 9. 1. 5

li. 14. c. 9. 1. 5

li. 14. c. 9. 1. 5

li. 14. c. 9. 1. 5

li. 14. c. 9. 1. 5

li. 14. c. 9. 1. 5

li. 14. c. 9. 1. 5

li. 14. c. 9. 1. 5

li. 14. c. 9. 1. 5

li. 14. c. 9. 1. 5

li. 14. c. 9. 1. 5

li. 14. c. 9. 1. 5

li. 14. c. 9. 1. 5

li. 14. c. 9. 1. 5

li. 14. c. 9. 1. 5

li. 14. c. 9. 1. 5

li. 14. c. 9. 1. 5

li. 14. c. 9. 1. 5

diuinitatem unitam, quod de eius amissione etiam ad horam, magis esset dolendum, quam de amissione uitae alterius hominis per quantumcunque tempus. unde & Philosoph. dicit 3. Ethico. * quod uirtuosus diligit uitam suam, quanto scit eam esse meliorem; & tamen eam exponit propter bonum uirtutis. Et similiter Christus uitam suam maxime dilectam, exposuit propter bonum charitatis, secundum illud Hiero. 12. Dedi dilectam animam meam in manibus inimicorum eius.

AD QVINTVM dicendum, quod innocentia patiens minuit dolorem passionis, quantum ad numerum, quia cum nocens patitur, dolet non solum de pena, sed etiam de culpa: innocens autem solum de pena: qui tamen dolor in eo augetur ex innocentia, in quantum apprehendit nocentem illum, ut magis indebitum. unde etiam & alii magis sunt reprehensibiles, si ei non compatiuntur, secundum illud Iſa. 57. Iustus autem perit, & non est qui recogitet in corde suo.

AD SEXTVM dicendum, quod Christus uoluit genus humanum a peccatis liberare, non sola potestate, sed iustitia. & ideo non solum attendit quantum uirtutem dolor eius haberet ex diuinitate unita, sed etiam quantum dolor eius sufficeret, secundum humanam naturam ad tantam satisfactionem.

ARTICVLVS VIIIO

¶ *Super quaest. quadragesima sexta. articulum septimum.*

¶ *Virum Christus passus fuerit secundum totam animam.*

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur, quod Christus non fuerit passus secundum totam animam; Anima enim patitur patiente corpore per accidens, in quantum est actus corporis actus est, ut dicitur in 3. de anima. ergo uidetur, quod Christus non fuerit passus secundum totam animam.

¶ 2. Praeterea. Quelibet potentia animae patitur a suo obiecto: sed superioris partis rationis obiectum, sunt rationes aeternae; quibus inspicendis & consulendis intendit, ut Aug. dicit 12. de Trinitate. Ex rationibus autem aeternis nullum potuit Christus pati nocentem, cum in nullo ei contrariarentur, ergo uidetur quod non fuerit passus secundum totam animam.

¶ 3. Praeterea. Quando passio sensibilis usque ad rationem pertingit, tunc dicitur completa passio; quae in Christo non fuit; sed solum propassio, ut Hiero. dicit. unde & Dion. dicit in Epist. ad Ioannē euangelistam, quod passiones sibi illatas patiebatur secundum iudicare solum. non ergo uidetur quod Christus secundum totam animam pateretur.

¶ 4. Praeterea. Quando passio sensibilis usque ad rationem pertingit, tunc dicitur completa passio; quae in Christo non fuit; sed solum propassio, ut Hiero. dicit. unde & Dion. dicit in Epist. ad Ioannē euangelistam, quod passiones sibi illatas patiebatur secundum iudicare solum. non ergo uidetur quod Christus secundum totam animam pateretur.

¶ 5. Praeterea. Quando passio sensibilis usque ad rationem pertingit, tunc dicitur completa passio; quae in Christo non fuit; sed solum propassio, ut Hiero. dicit. unde & Dion. dicit in Epist. ad Ioannē euangelistam, quod passiones sibi illatas patiebatur secundum iudicare solum. non ergo uidetur quod Christus secundum totam animam pateretur.

¶ 6. Praeterea. Quando passio sensibilis usque ad rationem pertingit, tunc dicitur completa passio; quae in Christo non fuit; sed solum propassio, ut Hiero. dicit. unde & Dion. dicit in Epist. ad Ioannē euangelistam, quod passiones sibi illatas patiebatur secundum iudicare solum. non ergo uidetur quod Christus secundum totam animam pateretur.

¶ 7. Praeterea. Quando passio sensibilis usque ad rationem pertingit, tunc dicitur completa passio; quae in Christo non fuit; sed solum propassio, ut Hiero. dicit. unde & Dion. dicit in Epist. ad Ioannē euangelistam, quod passiones sibi illatas patiebatur secundum iudicare solum. non ergo uidetur quod Christus secundum totam animam pateretur.

¶ 8. Praeterea. Quando passio sensibilis usque ad rationem pertingit, tunc dicitur completa passio; quae in Christo non fuit; sed solum propassio, ut Hiero. dicit. unde & Dion. dicit in Epist. ad Ioannē euangelistam, quod passiones sibi illatas patiebatur secundum iudicare solum. non ergo uidetur quod Christus secundum totam animam pateretur.

¶ 9. Praeterea. Quando passio sensibilis usque ad rationem pertingit, tunc dicitur completa passio; quae in Christo non fuit; sed solum propassio, ut Hiero. dicit. unde & Dion. dicit in Epist. ad Ioannē euangelistam, quod passiones sibi illatas patiebatur secundum iudicare solum. non ergo uidetur quod Christus secundum totam animam pateretur.

¶ 10. Praeterea. Quando passio sensibilis usque ad rationem pertingit, tunc dicitur completa passio; quae in Christo non fuit; sed solum propassio, ut Hiero. dicit. unde & Dion. dicit in Epist. ad Ioannē euangelistam, quod passiones sibi illatas patiebatur secundum iudicare solum. non ergo uidetur quod Christus secundum totam animam pateretur.

¶ 11. Praeterea. Quando passio sensibilis usque ad rationem pertingit, tunc dicitur completa passio; quae in Christo non fuit; sed solum propassio, ut Hiero. dicit. unde & Dion. dicit in Epist. ad Ioannē euangelistam, quod passiones sibi illatas patiebatur secundum iudicare solum. non ergo uidetur quod Christus secundum totam animam pateretur.

lib. 1. c. 13. a mēd.

lib. 1. c. 13. a mēd.

lib. 1. c. 13. a mēd.

lib. 1. c. 13. a mēd.

lib. 1. c. 13. a mēd.

lib. 1. c. 13. a mēd.

lib. 1. c. 13. a mēd.

lib. 1. c. 13. a mēd.

lib. 1. c. 13. a mēd.

lib. 1. c. 13. a mēd.

lib. 1. c. 13. a mēd.

lib. 1. c. 13. a mēd.

lib. 1. c. 13. a mēd.

lib. 1. c. 13. a mēd.